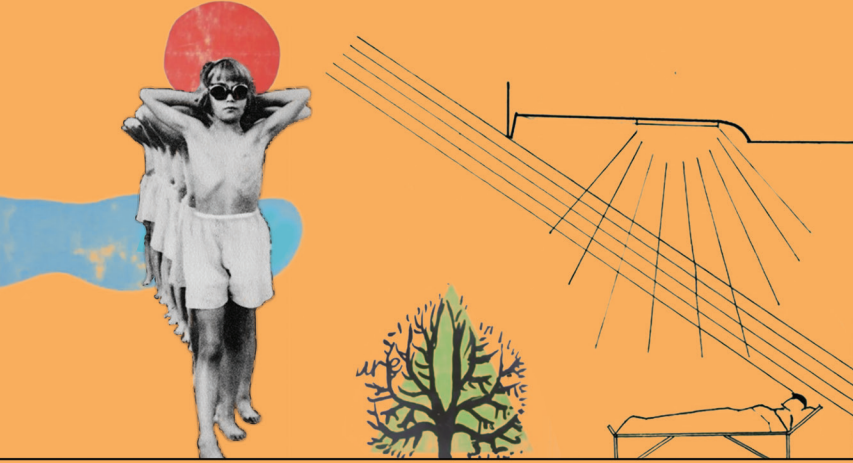

DECEMBER 21-22, 2023

METU ARCHITECTURAL HISTORY GRADUATE SYMPOSIUM 13

Spaces | Times | People: HEALTH and Architectural History

21-22 ARALIK, 2023

ODTÜ MİMARLIK TARİHİ LİSANSÜSTÜ SEMPOZYUMU 13

Mekanlar | Zamanlar | İnsanlar: SAĞLIK ve Mimarlık Tarihi

CALL FOR PAPERS

METU Architectural History Graduate Symposium 13 resides in the multiplicity of interconnections between health and architectural and environmental histories. In the aftermath of the ongoing discussions on the COVID-19 pandemic and the recent Turkey-Syria earthquake, besides the global phenomena of the climate crisis, issues of health came to the fore in architectural theory, history, and practice. Dwelling on the intellectual longevity of different trajectories, we invite papers that examine the historical relationship between health and the built environment, from spaces of healing and sports facilities to city plans and sanitary infrastructures; or that introduce theoretical approaches to spatial interplays with such notions as care, illness, pathologies, cure, mental health, and phobias. The symposium aims not at a consensus but at opening up a dialogue for scholarly exchange.

BİLDİRİ ÇAĞRISI

ODTÜ Mimarlık Tarihi Lisansüstü Sempozyumu 13, sağlık, mimarlık ve çevre tarihi arasındaki çok yönlü etkileşim üzerine düşünmeyi amaçlamaktadır. Son yıllarda etkisini çok daha şiddetli bir şekilde hissettiğimiz küresel iklim krizinin yanı sıra, COVID-19 salgını ve yakın zamanda yaşanan Türkiye-Suriye depremi üzerine devam eden tartışmaların ardından sağlık konuları mimarlık kuramı, tarihi ve pratiğinde ön plana çıkmıştır. Sempozyum, farklı entelektüel görüşleri dikkate alarak, şifa mekanlarından spor tesislerine, şehir planlarından sıhhi altyapılara kadar sağlık ve yapı çevre arasındaki tarihsel ilişkiyi inceleyen, bakım, hastalık, patolojiler, tedavi, akıl sağlığı ve fobiler gibi kavramlarla mekansal etkileşimlere teorik yaklaşımlar getiren makaleleri ve araştırmacıları davet etmektedir. Sempozyum, bu konularda ortak bir fikir birliğine varmak yerine, sağlık kavramı üzerine karşılıklı ve çok yönlü bir akademik düşünme zemini hazırlamayı hedeflemektedir.

METU ARCHITECTURAL HISTORY GRADUATE SYMPOSIUM 13

SPACES | TIMES | PEOPLE: HEALTH AND ARCHITECTURAL HISTORY

december 21, 2023

13:30 – 14:00 WELCOME TALKS

Prof. Dr. NERİMAN ŞAHİN GÜÇHAN
Prof. Dr. CÂNA BİLSEL
Assist. Prof. Dr. EKİN PINAR

14:00 – 16:00 SESSION I – Chair: Prof. Dr. BELGİN TURAN ÖZKAYA

ZEYNEP ECE ŞAHİN KORKAN, Pavilion-Plan Hospitals Through Photographic Gaze:
A Transnational Network in Fin de siècle

MERVE KÖSE, Modern Mimarlığa Geçiş Sürecinde Bir Sağlık Yapısı:
Purkersdorf Sanatoryumu Örneği

SÜMEYYE GİDER, ZEYNEP GÜL ÜNAL, Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında Tahaffuzhane
Mimarisi

16:00 – 16:30 COFFEE BREAK

16:30 – 17:30 **KEYNOTE SPEAKER: MOHAMMAD GHARIPOUR**, *University of Maryland*
Moderator: Prof. Dr. ALİ UZAY PEKER

17:30 – 18:30 COCKTAIL

december 22, 2023

10:30 – 12:00 SESSION II – Chair: Prof. Dr. T. ELVAN ALTAN

SİBEL GAZİ, KÜBRA CİHANGİR ÇAMUR, Erken Cumhuriyet Dönemi Planlama Kültüründe Bir Yeşil Politika Ögesi Olarak Sağlık

MELEK PINAR UZ BAKI, The Architecture of Nuclear Medicine between Exposure and Isolation: Ankara University Radiobiology Institute Cobalt Building

DİDEM YAVUZ VELİPAŞAOĞLU, Health Springs out of Water: Hereke Factory Campus as Transition from the Ottoman Empire to the Republic of Turkey (1890-1960)

12:00 – 13:30 LUNCH BREAK

13:30 – 15:00 SESSION III – Chair: Prof. Dr. LALE ÖZGENEL

CANSU DEĞİRMENCİOĞLU, Puericulture and Space: Early Republican Discussions on Healthy and Hygienic Surroundings for Children in Turkey

DUYGU TEKİN, A Center to Construct the “Robust Turkish Child”: Children’s Palace

ÖYKÜ SU SEZEN, Türkiye’de Modernleşme Bağlamında Çocuk Sağlığı Alanındaki Gelişmelerin Konut Tasarımına Etkileri

15:00 – 15:15 COFFEE BREAK

15:15 – 16:45 SESSION IV – Chair: Assist. Prof. Dr. PELİN YONCACI ARSLAN

F. İKBAL POLAT, Disease, Death, and Urban Transformation: Necro-politics shaping Istanbul’s Urban Landscape from Byzantine to Ottoman Times

ZEYNEP GÜR, A Review on Ottoman Environmental History: Approaches to Diseases, Disasters, and Public Health

ASLI KIRBAŞ, Geç Osmanlı Döneminde Bir Misyoner Yerleşkesi: Merzifon Anadolu Koleji’nin Sağlık Yapıları ve Sağlık Alanında Yürütülen Faaliyetleri

16:45 – 17:00 COFFEE BREAK

17:00 – 18:00 KEYNOTE SPEAKER: DAVIDE DERIU, *University of Westminster*
Moderator: Assist. Prof. Dr. EKİN PINAR

18:00 – 18:30 CLOSING PANEL

abstracts
özetler

SESSION I

DECEMBER 21, 14:00-16:00

ZEYNEP ECE ŞAHİN KORKAN

Pavilion-Plan Hospitals Through Photographic Gaze: A Transnational Network in Fin de siècle

This study probes the pavilion-style hospitals of the late 19th century, which stood at the intersection of ecological paradigms, body politics, and contemporary visual culture. The second half of the 19th century marked a pivotal era in medical science and healthcare, catalyzed by discoveries like X-rays, germ theory, and the advent of public health concepts. This transformative period gave rise to the “pavilion plan” hospital design, optimizing care quality and efficiency. The pavilion layout featured small, independent buildings arranged in large gardens and established unprecedented relations with their users and the surrounding environment. This typology initially gained traction in Europe and later in the Ottoman Empire. Concurrently, visual culture was experiencing a pivotal juncture, revolutionized by photography’s ability to capture intricate architectural details and the realistic representation of the built environment. Recognizing photography’s persuasive and propagandistic power, Abdülhamid II commissioned albums to document the Empire’s modernization, including urban spaces, buildings, and landscapes. Within this comprehensive project, the healthcare spaces were meticulously photographed and cataloged. The strong connection between photography and healthcare led some hospitals like Hamidiye Etfal –a prominent pavilion plan hospital– to establish their own photography workshops staffed by physicians. In an era characterized by the swift consolidation of intricate global connections, this study explores the pavilion plan hospitals of fin de siècle, beginning with the Ottoman territories and expanding to other interconnected regions. The adoption of similar pavilion-style layouts in the Ottoman Empire and Europe, alongside the involvement of experts from diverse backgrounds, suggests a transnational network. Additionally, the alliance of the Red Cross and Crescent Societies, international journals on hospital architecture, healthcare conferences, and the appearance of Ottoman hospital albums at international exhibitions suggest intricate relationships. Therefore, rather than focusing solely on individual architectural objects and their representations, this research highlights the significance of relationships and networks. This paper enriches the discourse on medicine, healthcare, modernity, and visual culture through their transnational dissemination, offering an elaborate analysis of pavilion-style hospitals together with their occupants and environments as captured through the photographic lens.

keywords: pavilion-style hospitals, medical photography, Ottoman Empire, transnational network, 19th century visual culture

MERVE KÖSE

Modern Mimarlığa Geçiş Sürecinde Bir Sağlık Yapısı: Purkersdorf Sanatoryumu Örneği

Bu bildiride, 1877'de inşa edilen ve 1890'larda genişletilen sanatoryum kompleksine, mevcut binaların yeni inşaatlarla desteklenmesi için, 1904-05 yıllarında inşa edilen Purkersdorf Sanatoryumu yapısının modern mimarlığa geçiş sürecindeki rolü konu alınmıştır. Viyana Secession hareketi kurucularından Mimar Josef Hoffmann'ın (1870-1956) tasarladığı bu sanatoryum binası, şehrin karmaşasından uzak, sakin ve kırsal bir konum olan, batı Viyana şehir sınırlarına yakın bir alanda, Viyana Ormanları bölgesindeki Purkersdorf'ta yer almaktadır. Bulaşıcı hastalıklar hariç tüm iç ve sinir hastalıklarının fiziksel semptomlarını tedavi etmek için varlıklı hastalara konforu sunan bir kurum olarak tasarlanmıştır. Gesamtkunstwerk (bütüncül sanat eseri) anlayışının hâkim olduğu Purkersdorf Sanatoryumu'nda, hastalara uygulanan tedavi süreçleri mimari çözümlemeler yoluyla desteklenmiştir.

Endüstri Devrimi'nin ardından ortaya çıkan şehirleşme, makineleşme, günlük hayatta hızlı tempo ve sağlıksız yaşam tarzı gibi birçok unsur modern şehir sakininin, sinir rahatsızlıklarına karşı savunmasız hâle gelmesine neden olmuştur. Bu durum beraberinde 19. yüzyılın sonunda sanatoryumların sayısının artmasına yol açmıştır. Hastanelerden farklı olarak hastaların uzun süre kalarak istirahat edebilmeleri ve çeşitli tedaviler görmeleri için tasarlanan sanatoryumlar o dönem daha sağlıklı bireylerin ve daha sağlıklı bir toplumun başlangıç noktası konumundadır.

Bildiri kapsamında; detaylı literatür ve arşiv taraması sonucu elde edilen bulgular ışığında Purkersdorf Sanatoryumu'nun tarihçesine, geçirdiği restorasyonlara, plan, cephe ve Gesamtkunstwerk anlayışını inceleyebilmek için iç mekân özelliklerine yer verilecektir. Sanatoryumların modern mimari için öncü hâline geldiği düşünülmektedir. İşlevselliğin ön plana çıktığı Purkersdorf Sanatoryumu'nu hastaların o zamana dek deneyimlediği ortamlardan farklı kılan üslubu, yeni malzeme kullanımı ve yapım teknikleri tartışılacaktır. Hem hastaların ve tedavi süreçlerinin sanatoryumun tasarımıdaki rolüne hem de sanatoryumun tasarımıyla hastaların tedavisi, davranışları ve mahremiyeti üzerindeki etkilerine yönelik tespitler aktarılacaktır. Son olarak dönemin diğer sanatoryumlarından farklılaşan özelliklerinin belirlenmesi için seçilen sanatoryum örnekleriyle -Wienerwald Sanatoryumu, Luithlen Sanatoryumu ve Lupus Sanatoryumu- karşılaştırmalı analiz yapılacaktır.

anahtar kelimeler: Sağlık Yapıları, Purkersdorf Sanatoryumu, Josef Hoffmann, Modern Mimarlık, Gesamtkunstwerk (Bütüncül Sanat Eseri)

SÜMEYYE GİDER, ZEYNEP GÜL ÜNAL

Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında Tahaffuzhane Mimarisi

Osmanlı Devleti'nin 19. Yüzyılda veba kolera gibi salgın hastalıklarla mücadelesinin somut bir adımı olarak tesis edilen koruyucu sağık kurumlarının ilk örneğı olan tahaffuzhaneler, salgın hastalıkların görüldüğü yerlerden gelen yolcuların ya da seyahat ettikleri araçta salgın hastalık şüphesi bulunanların ulaşmak istedikleri ülkeye ya da şehre giriş yapmadan önce belirlenmiş bir süreye göre karantinaya alındığı ve tedavilerinin yapıldığı sağık kurumlarıdır. Karantina uygulamaları 1838 yılında Karantina Meclisi'nin kurulmasıyla resmîyet kazanmış olup karantina uygulamalarını kurallı bir şekilde yürütebilmek amacıyla meclis tarafından 1839 yılında bir karantina nizamnamesi hazırlanmış ve bu nizamname 1840 yılında devletin bütün limanlarında geçerli hale gelmiştir. Bu tarihlerden itibaren imparatorluğun önemli ticaret şehirlerinin limanlarında uygun görülen koylarda ve kara yoluyla ulaşımın sağlandığı önemli noktalarda şehir girişlerinde birbiri ardınca tahaffuzhane inşasına başlanmıştır.

Tahaffuzhanelerin başkent İstanbul'da inşa edilen örnekleri uluslararası ulaşım güzergahı olan İstanbul Boğazı'nın uygun koylarında, genellikle yerleşim bölgelerinden uzakta, acil ihtiyacı karşılamaya yönelik olarak, tek ya da iki katlı kagir ya da ahşap barakalar şeklindedir. Bazı durumlarda ise fonksiyonu tahaffuzhane kullanımına uygun olan mevcut bir yapı tahaffuzhaneye dönüştürülmüş, salgın sonrasında ise yapılar eski fonksiyonuna geri döndürülmüştür.

Bu çalışmada Osmanlı Arşivleri'nde tespit edilen belgeler üzerinden tahaffuzhane yapılarının inşa sürecine ilişkin veriler incelenecektir. Yapıların yer seçimi ile ilgili haritalar eşliğinde sunulan detaylı raporlar inşa sürecinin ilk adımına ilişkin veri sunması bakımından önemlidir. Bazı tahaffuzhanelerin inşasına ve tamiyatına yönelik masrafların yer aldığı belgelerde tahaffuzhanede yer alan mekanlara, inşaat için gerekli zamanlamaya ve yapıım sistemine ilişkin bilgiler sunulmaktadır. Tahaffuzhanelerde uygulanan karantina prosedürünün mekanın fonksiyonel işleyişini doğrudan etkileyen bir unsur olması sebebiyle, 1893 tarihli Kolera Karantina Nizamnamesi'nde belirtilen tahaffuzhaneler ile ilgili uyulması gereken kuralların, mimariye yansımaları seçilen örnek yapılar üzerinden karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Mimariyi etkileyen bir diğer unsur olan güvenliğinin iki yönlü olarak sağlanabilmesi- hem hastaların kaçmasına mani olmak hem de sağık görevlilerine yönelik müdahaleyi engellemek- amacıyla uygulanan tedbirler yine tespit edilen arşiv belgeleri üzerinden irdelenecektir.

anahtar kelimeler: Tahaffuzhane, Karantina, Osmanlı, Salgın Hastalıklar, Sağık Yapıları

SESSION II

DECEMBER 22, 10:30-12:00

SİBEL GAZİ, KÜBRA CİHANGİR ÇAMUR

Erken Cumhuriyet Dönemi Planlama Kültüründe Bir Yeşil Politika Ögesi Olarak Sağlık

Araştırmanın temel savı, başkent Ankara, Mersin, Tarsus, Adana, Ceyhan, İzmit, Gaziantep kentlerinin ilk imar planlarını hazırlayan Alman Prof. Hermann Jansen'in Cumhuriyetin kuruluş döneminde planlama kültürünü ve deneyimini yeşil politika ve hedefleri açısından olumlu yönde etkilemiş olduğudur. Bu etki Cumhuriyetin kurucu düşüncesine ait olan kent ütopyası ile uyumludur. Ancak 'planlamada yeşil politika' kavramı tartışılırken, kavramlar tarihi göz önünde tutularak 1920'lerin Türkiye gerçeklerinde sözcüğün izdüşümü arandığında, "halk sağlığı"nın önemli bir planlama bileşeni olduğu görülmektedir.

Araştırma, sosyal çevre bilimleri, kent planlaması ve tarih bilimi dallarını ilgilendirdiği için disiplinler arası bir çalışmadır. Yöntem de buna uygun bir çerçevede, nicel ve nitel yöntemi içeren karma bir model üzerine kurulmuştur. Belirli bir tarihi dönemi inceleyen bu çalışmadaki modelin iç tutarlılığını sağlayan temel kurgu, araştırma probleminin, yalnızca kuramsal olarak değil, somut kent örneklerinde ele alınmasıdır. Araştırmaya konu olacak özgül zaman birimi Jansen'in planlama dönemine uygun olarak 1929-1939 yılları arasını kapsamaktadır. Bu tarih Jansen'in Türkiye'de çalıştığı ve planı olarak etkisinin sürdüğü dönemdir.

Jansen'in yazdığı yazılar, plan raporları ve konferanslarındaki söylemleri kadar, Türkiye'de yapmış olduğu planları okunduğunda da görülür ki Jansen'in planlarındaki dört esas; estetik, sıhhat, ekonomi ve ulaşım'dır. Jansen planlarında değer verilen sıhhat esası içerisinde, halkın maddi ve manevi sağlığının korunması düşüncesiyle önerdiği spor alanları, açık yeşil alanlar; otomobil yerine yaya odaklı ulaşım çözümleri; kentin temizliği ve su kullanımına yönelik alt yapı tasarımı; binalarda ve sokaklarda güneşten azami istifade edilmesi; çevresel değerlerin muhafazası gibi çeşitli plan kararları yer almaktadır. Jansen'in çevre anlayışı, doğanın kendi değerinin farkındalığı, kamu sağlığı ve estetik boyutlarıyla birlikte şekillenmektedir. Araştırmada Türkiye'de ve Almanya'daki çeşitli kütüphanelerden, enstitülerden, arşivlerden ve Alman mimarlık tarihi profesörü Hartmut Frank ile yapılan derin görüşme notlarından yararlanılmıştır.

anahtar kelimeler: Planlama Kültürü, Yeşil Politika, Jansen, Halk Sağlığı, Estetik

MELEK PINAR UZ BAKI

**The Architecture of Nuclear Medicine between Exposure and Isolation:
Ankara University Radiobiology Institute Cobalt Building**

In the aftermath of the devastating atomic bombings of World War II, scientists embarked on a mission to harness the power of radioisotopes for medical applications while rendering them safe. Frédéric Irène Joliot-Curie's groundbreaking work, which introduced radioactive elements into living organisms to visualize previously elusive organs like the liver and pancreas, earned them the Nobel Prize in 1935 and marked the early days of "radiobiology." In pursuit of this global transformation, Ankara University Faculty of Medicine took a pioneering step. In 1961, the construction of the new Radiobiology Institute commenced, aided by the International Atomic Energy Agency. The institute was equipped with the Cobalt-60 treatment device and radioisotope measuring instruments. The two-storey, flat-roofed Modern institute was designed by Kadri Kalaycıoğlu and Vedat Yalçınkaya, renowned for their architectural contributions to Ankara, and completed in 1962. The building housed exposure spaces, with advanced imaging systems making "the body transparent" to see behind, while isolation spaces with lead-covered surfaces and almost one-meter-thick walls, render the "radioactive body invisible and isolated". As a result of advancements in the field and related technologies, the building underwent substantial spatial transformations up to date. This study delves into the building's history within the broader narrative of nuclear medicine, exploring the institute's transformation across imaging systems, radioactive bodies, and isolation spaces. This examination utilizes oral history narratives, archival documents, architectural drawings, and personal observations as the main sources of the research.

keywords: nuclear medicine, radiobiology institute, Ankara

DİDEM YAVUZ VELİPAŞAOĞLU

Health Springs out of Water: Hereke Factory Campus as transition from the Ottoman Empire to the Republic of Turkey (1890-1960)

Health Springs out of Water: Hereke Factory Campus as transition from the Ottoman Empire to the Republic of Turkey (1890-1960) Hereke Imperial Factory was one of the distinguishing town-factories of the late Ottoman period with its self-sustained habitats, social, cultural and healthcare infrastructures. At first glance, with the cutting-edge health infrastructures and social security systems among the workers are positive aspects of the developments, however, these developments reflect industrial accidents and contagious diseases became widespread among the workers. For instance, the correspondence between the administration of the Hereke Imperial Factory and the Imperial Treasury in 1898 reveals that with the construction of new workshops, the workforce expanded significantly. These workers resided in multi-story, high-density dormitories, where each room was occupied by twenty workers due to the inadequacy of existing dormitory space. Unfortunately, this overcrowding facilitated the spread of contagious diseases among the workers. Since there was no effective drainage system in place at the Hereke Campus, it is possible that diseases, most likely cholera, were rampant among the workers. This diagnosis of the disease as cholera in 1898 is plausible when considering the major cholera epidemic that occurred between 1893 and 1895, primarily attributed to unsanitary water conditions. The administration of the factory recognized the importance of water purification, but it wasn't until 1912 that a new sewage system was constructed. A decade later, with the emerging Republican era, the factory administration placed emphasis on the development of the younger generation. Spaces dedicated to public recreation and collective sports became crucial for shaping the emerging national workforce. The activities spanned multiple disciplines, mostly centralized around the Izmit Gulf including sailing, swimming, bladework, and also football, volleyball, wrestling, and running. This study sheds light on the changing dynamics of recreational facilities at the Hereke Factory during the final years of the Ottoman Empire and the early years of the Republic of Turkey. The study aims to address the following questions: what were the daily or weekly sport activities in which the workers at the Hereke Imperial Factory engaged? How did the transition from the Ottoman Empire to the Republic of Turkey affect the worker profile, and health programs for these workers?

keywords: Hereke, Izmit Gulf, water sports, sports, sewage system.

SESSION III

DECEMBER 22, 13:30-15:00

CANSU DEĞİRMENCİOĞLU

Puericulture and Space: Early Republican Discussions on Healthy and Hygienic Surroundings for Children in Turkey

From the nineteenth century, hygienic discourses extended beyond the domain of medical practice, permeating everyday life and referring to broader notions of healthy living. As the culture of disease prevention engaged in a constant dialogue with the built environment, these notions expanded to include hygienically defined methods of ventilation, nutrition, lighting, heating, furnishing, cleaning, and child-rearing.

In the context of a modernizing Turkish Republic, and amidst the aftermath of a series of devastating wars, puericulture – the science of infant care – became a subject of discussion among the ruling elite, medical experts, and the intelligentsia. Raising healthy children in hygienic environments was promoted as a civic duty on the grounds of scientific civilization. The campaigns launched to standardize childcare practices often came with emotionally charged content, pointing out the vitality of the links between children's well-being and their material surroundings. An exhaustive literature emerged, focusing on medicalized childcare and school hygiene, featuring architectural drawings and material details, or prescribing ideal settings for nurseries. Within the debates on household management and educational architecture, sanitary equipment, anti-dust materials, proper lighting, comfortable furniture, and good ventilation gained prominence. Along with schools and houses, spaces for childcare and healthcare institutions like preventoriums for pre-tubercular children emerged as architectural manifestations of preventive health measures.

Bringing together primary sources of the period's architectural, cultural, and medical histories, this paper investigates the discourses aimed at forming medicalized connections between children's bodies and their built environment. Focusing mainly on the Turkey of the 1930s, it further explores the ideological connotations attached to the cultural representations of healthy spaces for children.

keywords: puericulture, early republican Turkey, modern architecture, hygiene and space, history of childhood

DUYGU TEKİN

A Center to Construct the “Robust Turkish Child”: Children’s Palace

The twentieth century witnessed a global process of change in the conception of childhood. While everyday practices of the masses were altered by modernization, nation-states redefined governing practices as centered upon the modern sovereign: the citizen. Since rising fields of medicine and psychology pointed out children as exceptionally malleable future citizens, children’s health gained vital importance for the posterity and prosperity of nation-states. The modern conception of childhood was constructed upon these premises by bringing along new applications, instruments, places, and objects of child welfare, child healthcare, and child-rearing. Founded in this global context and after decades of successive wars, the Republic of Turkey considered children’s health as both a burning issue and a promising potential. The matters regarding children’s health were to be undertaken by the Children’s Protection Society of Turkey (Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti, later Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu) on behalf of the newly established republican state. In the early decades of the republic, the society constituted obstetrics and pediatrics clinics, bathhouses, milk sterilization-distribution units, and playgrounds all around the country to cope with high mortality rates, contagious diseases, and malnourishment among children as well as to generate and propagate a national norm and practice of child-rearing. The headquarters of the society, located in Ulus, Ankara, operated as an exemplary institution that provides medical services and a “healthy” built environment to construct the idealized “Robust Turkish Child (Gülbüz Türk Çocuğu).” This study will examine the headquarters of the Children’s Protection Society of Turkey, inaugurated in 1927, as a purpose-built space to help both the children and the nation-state to be healthier. This facility, named “Children’s Palace (Çocuk Sarayı),” comprised of several buildings and open spaces constructed at intervals, will be interpreted regarding its location, construction, function, and operation, to shed light on how the republican state conceived the interactions between childhood, nation, health, and the built environment.

keywords: modern childhood, child-health, national-child, healthy childhood environments, Republican Turkey, Ankara, Children’s Protection Society

ÖYKÜ SU SEZEN

Türkiye’de Modernleşme Bağlamında Çocuk Sağlığı Alanındaki Gelişmelerin Konut Tasarımına Etkileri

Modernleşmenin bir çıktısı olarak çocuk mekanları tasarımının önem kazanması; ulus devlet etkileri, çocuk merkezli çekirdek ailesi teması ve modern çocukluk anlayışının gelişmesi gibi birbirleriyle ilişkili nedenlerle açıklanabilir. Bu çalışma kapsamında, Erken Cumhuriyet Döneminde çocuk ölüm oranlarının azaltılması ve sağlıklı çocuk yetiştirmeye yönelik söylemlerin izinde çocuk-sağlık ilişkisi konut üzerinden tartışılmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu’nda modernleşme öncesi dönemlerde -diğer modern öncesi toplumlarda olduğu gibi- çocuk ölüm oranları oldukça yüksekti. Yüksek doğum oranlarına rağmen hastalıklar, yetersiz beslenme, ev kazaları gibi nedenlerle çocuklar küçük yaşlarda hayatını kaybediyordu. Sağlık, hijyen ve beslenme koşullarının kötü olması en fazla çocukları etkiliyordu. Ondokuzuncu yüzyılda toplum sağlığı, modernleşme programlarından biri haline gelmişti. Sağlık alanındaki gelişmeler arasında anne ve çocuk sağlığını iyileştirmek üzere ebelerin eğitimi, çocuk hastanesi kurulması, ailelerin -özellikle annelerin- çocuk bakımı konusunda bilinçlendirilmesi yer alıyordu. Çocuk sağlığına yönelik iyileştirme çabalarına rağmen yirminci yüzyıl başlarında çocuk ölüm oranları hala yüksekti. Bu dönemde üst üste yaşanan savaşların da sonucunda nüfusun azalmasına bağlı olarak Cumhuriyet döneminde pronatalist politikalar yürütüldü. Hem kitle iletişim araçlarında hem devlet adamlarının söylemlerinde yer alan çocuğun ulusun geleceği olduğuna yönelik vurgular yeni neslin sağlıklı biçimde yetiştirilmesine yönelikti. Çocuk sağlığına yönelik bu söylemler, mimarlık alanına da yansdı. 1930’lar ve 40’lar boyunca popüler medyada yer alan çocuk sağlığı meselesi, konutların fiziksel durumu ile birlikte değerlendirildi. Buna göre, çocuğun kendisine ait bir odasının olması başlı başına sağlık açısından gerekliydi. Çocuk ölümleri ve hastalıklarının konutla ilişkisi tartışılırken fiziksel aktivitenin, gün ışığının, temiz havanın öneminden bahsedildi.

Bahçeli, müstakil konutların ideal çekirdek aile konutu olduğu temasının popülerliği de çocuklar için konutun fiziksel gereksinimlerine vurgu yapmaktaydı. Buna rağmen tavsiyeler, apartman dairelerinde de gerekli koşulların sağlanabileceğini belirtiyordu. 1930’larda tasarlanan hem müstakil konutlarda hem de apartman dairelerinde çocuk odalarının ayrı bir birim olarak yer aldığı görülmeye başlamıştı. Arkitekt/Mimar dergisinde yayınlanan konut projelerinin, dönemin çocuk sağlığı ve konutun fiziksel koşulları arasındaki ilişki hakkındaki yazını ile okunması, Türkiye’de çocuk mekanlarının tasarım kriterleri arasında sağlık ve hijyen temasının öne çıktığını göstermektedir.

anahtar kelimeler: çocuk sağlığı; modern konut; çocuk odası; pronatalist politika; çekirdek aile

SESSION IV

DECEMBER 22, 15:15-16:45

F. İKBAL POLAT

Disease, Death, and Urban Transformation: Necro-politics shaping Istanbul's urban landscape from Byzantine to Ottoman Times

Throughout history, health crises have exerted a significant influence on urban planning and spatial adjustments. This study highlights the profound impact of epidemic periods on Istanbul's urban structure, especially concerning cemeteries. Spanning the Byzantine to Ottoman eras, it delves into the intricate relationship between public health, disease, death, and the urban landscape. The concept of "necro-politics" is employed as a lens to provide a deeper understanding of these dynamics.

During the Byzantine period, the devastating Justinianic plague of 542 and the bubonic plague of 746 not only disrupted Constantinople's demography and urban fabric but also catalyzed pivotal changes like Emperor Leo VI's 9th-century lift of the intramural burial ban. The Ottoman period too witnessed considerable shifts, with the recurring cholera and plague outbreaks in the 18th and 19th centuries leaving an indelible mark on urban burial regulations. Vatin and Yerasimos highlighted the International Health Conference of 1868, held in Istanbul, as a watershed event. After this conference, there was a notable decline in tombstones within the city's intramural cemeteries. Nonetheless, a thorough examination of Ottoman state records reveals the effects of emerging health concerns even before this conference. Notable developments include the sudden appearance of the Topkapı cemetery, the displacement of the Pera cemeteries, and targeted interventions at the Eyüp cemetery. Additionally, the "Methods and Principles of Burial for Muslims and Non-Muslims in Istanbul and Bilad-i Selase" from 1867, which echoes the 1851 London Burial Act, exemplifies the central role modern health concerns played in shaping necro-politics. In conclusion, this paper posits that epidemic outbreaks and the ensuing health anxieties have consistently shaped Istanbul's urban landscape, influencing the expansion, reconfiguration, or relocation of cemeteries. Through the analysis of Ottoman documents and their comparison with Byzantine cases, the research emphasizes Istanbul's longstanding history of health-driven urban transformations.

keywords: Necropolitics, cemeteries, Istanbul, epidemics, urban transformation

ZEYNEP GÜR

**A Review on Ottoman Environmental History:
Approaches to Diseases, Disasters, and Public Health**

Environmental history is a discipline that aims understanding the effects of the natural environment on the humans, as well as the effects of humans on the natural environment. It examines both living and non-living systems of Earth through a broad range of subjects including diseases, natural disasters, and public health infrastructures, and their relation to the environmental factors such as climate, urbanization, agricultural practices, sanitation, and food security. Within the Ottoman historiography, the study of environmental history starts to appear in the late 2000s. Due to the diversity of geography, climate, and the ecology of the empire, the agricultural productions, epidemics, natural disasters, and urban-rural interactions become subjects to the studies from different disciplines and perspectives. Part of these studies examines the diseases (such as malaria, cholera, and plague), epidemics, microbes, infections with interdisciplinary tools in relation to the political, social, and environmental conditions, and the Ottoman demography. The regulations, precautions, and organizations about the natural disasters such as earthquakes, floods, draughts, and famines constitute another focus of the narrative within the field. Public health infrastructures including water lines, sewage system, and waste management besides medical schools and quarantine spaces in different parts of the empire are discussed in other studies. Supply, control, and distribution of the goods, and discussions related to the environmental injustice define another important part of the literature. This review-based study aims to investigate the current literature on the environmental history of the Ottoman Empire from a critical perspective for its themes, approaches, and tools as well as its scope of time and geography. It also tries to reveal the gaps and constraints in this newly emerging field to open dialogues around potential discussions.

keywords: environmental history, public health, 19th century Ottoman Empire, diseases, disasters

ASLI KIRBAŞ

Geç Osmanlı Döneminde Bir Misyoner Yerleşkesi: Merzifon Anadolu Koleji'nin Sağlık Yapıları Ve Sağlık Alanında Yürütülen Faaliyetleri

Geç Osmanlı Döneminde Anadolu'da etkinliği artan misyoner faaliyetlerinin beraberinde ortaya çıkan yapılaşma, inşa edildiği yerleşimi hem kentsel hem de mimari ölçekte etkileyen bir unsurdur. Bu unsur yaşamsal ve sosyal ihtiyaçların giderilmesi anlamında rol oynamıştır. Bu çalışma bu etkileşimin 1882-1921 yılları arasında faaliyet göstermiş olan Merzifon Anadolu Koleji'nin sağlık alanında yürütülen faaliyetleri ve sağlık yapıları üzerinden incelenmesini konu almaktadır. American Board of Commissioners for Foreign Missions (ABCFM) misyonerleri 1850 yılından itibaren ziyaretlerine başlamıştır. Aşamalı olarak kolej evresine geçilmesi sürecinde bir yapı topluluğu haline gelen Koleji'ne zamanla bir ilahiyat okulu, sağırılar okulu, eski ve yeni hastane, kütüphane, müze, kendine yardım atölyeleri, kulüp etkinlikleri yapıları, spor alanları, öğretmen lojmanları gibi yapılar eklenerek yerleşke kapsamlı bir yaşam alanı haline gelmiştir.

Misyonerlik faaliyetlerinin etkili çalışma alanlarından olan yerel halka hastane hizmeti verilmesi, Amerika'da yetişmiş doktor, hemşirelerin görevlendirilmesi ve misyonların klinik ve hastane ile donatılması alışılmış bir uygulamadır. Bu hizmetler halkın ve yerel yönetimin gözünde misyonerlere sempati kazandırmaktadır. Sadece gayrimüslimlerin değil Müslümanlar'ın da yararlandığı bu hizmet, o tarihlerde Anadolu'daki yetersizlikler nedeniyle oldukça yüksek talep görmüştür. Kolej bünyesindeki Anadolu Hastanesi 16 yıllık geçmişinde üç evre geçirmiştir. İlki kiralanan birkaç odanın ve atölye deposu olarak kullanılan bir kulübenin yeniden düzenlenmesidir. Daha sonra Kolej yerleşkesinde daha kapsamlı bir yapı tedavi amacıyla inşa edilmiştir. Son olarak ise ihtiyaç ve verilen hizmete uygun planlanan teknik ve fiziksel donanım açısından dönemine göre oldukça ileri düzeyde planlanan ve modern denilebilecek yeni bir hastane binasıdır. Yerel halk üzerinde oluşan güven ve ilgi gözetilerek faaliyetler aksamadan sürdürülmüştür. Tıbbi gelişmelerle birlikte yapısal ve teknik alt yapı yıllar içinde geliştirilmiştir.

Bu çalışma yerleşkenin programı ve fiziksel yapısında önemli bir yeri olan hastane yapılarının mimari tasarım ve yapım sürecini belgelemeyi hedeflemektedir. Özellikle birincil kaynaklara dayanan bu belgeleme ile söz konusu süreçte yer alan aktörler ve süreci biçimlendiren dinamiklerin anlaşılmasına, ikinci olarak ise sağlık yapılarının mimari karakteri, yapı teknolojisi, malzeme özellikleri, kullanım şekli ve bu dinamiklerin ilişkisinin anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu yönüyle Koleji'ne dair çoğunlukla eğitim sistemi üzerine yapılan çalışmaların aksine fiziksel çevre ve mekansal özellikleri içindeki sağlık yapılarına odaklanarak literatürdeki bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

anahtar kelimeler: ABCFM, Merzifon, Anadolu Koleji, Geç Osmanlı Dönemi, isyonerlik faaliyetleri

SCIENTIFIC COMMITTEE

ALI UZAY PEKER
BELGIN TURAN ÖZKAYA
EKİN PINAR
LALE ÖZGENEL
PELİN YONCACI ARSLAN
T. ELVAN ALTAN

ORGANIZATION COMMITTEE

ELİF BİLGE
ELİF KAYMAZ
NESRİN ERDOĞAN
GİZEM GÜNER
ORÇUN SENA SARAÇOĞLU